

ZLATAN VRKLJAN, *Ograda*

dijelovi odjeće). U selu su još 1834. bili vidljivi ostaci staroga grada. U okolici su očuvane ruševine dvaju srednjovj. gradova, grada *Šupljače* i grada u blizini Pavlovca (spominje ga S. Glavinčić 1696).

LIT.: K. Patsch, *Die Lika in römischer Zeit*, Wien 1900, str. 66. — J. Brunišmid, *Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu*, VJHAD, 1906, str. 181. — G. Szabo, SG, str. 206. — R. Drechsler-Bižić, *Naselje i grobovi preistorijskih grobova Japoda u Vrepcu*, VJAM, 1958. — *Ista*, *Nasebinski objekti na nekim gradinama Like*, ibid., 1986. J. Bil.

VRGADA, otočić *JI* od Pašmana. Kao jedan od nastanjenih otoka biz. Dalmacije spominje ga Konstantin Porfirogenet pod nazivom *Lumbrikaton*. Otok je vjerojatno već u X. st. bio u sastavu zadarskoga distrikta, a 1096. zadarski prior Drago potvrđuje samostanu Sv. Krševana prihode s otoka. Jednobrodna crkva *Sv. Andrije* predromanička je građevina. Karakteriziraju je dva para dubokih ležena koje pojačavaju bačvasti svod a, vezane lukovima, oblikuju u bočnim zidovima tri dublje niše. U XV. st. otok je u posjedu mlet. komune u Zadru, a padom Venecije dijeli političku sudbinu ostale Dalmacije. — Na uzvisini iznad groblja su ruševine zida s kulama kvadratne osnove, vjerojatno ostatak ant. i ranosrednjovj. kastruma.

LIT.: T. Marasović, *Prilog morfološkoj klasifikaciji ranosrednjovjekovne arhitekture u Dalmaciji*, u knjizi: *Prilozi istraživanju starohrvatske arhitekture*, Split 1978. — *Isti*, *Graditeljstvo starohrvatskog doba u Dalmaciji*, Split 1994.

VRH, naselje u brdovitu predjelu *S Istre*. Formirano je u sr. vijeku kao ruralna aglomeracija u sastavu Pazinske grofovije, a nakon venec. osvajanja 1508. jedna je od pograničnih utvrda tzv. Rašporskoga kapetanata (do 1797). Unatoč obrambenoj namjeni, seosko obilježje nije prevladano, što se vidi u oblikovanju stambeno-gospodarskih sklopova, u povezivanju zidova kuća koji imaju ulogu fortifikacija, kao i u izoliranu smještaju župne crkve *Sv. Marije*. Ta gotička građevina, s regionalnim tipom pročelnih istaka za zvona, poslije je proširena; u njoj se nalaze kamena figuralno ukrašena kustodija iz 1463, djelo Benka iz Sočerge, škropionica s glag. datacijom u 1552, barokni i klasicistički oltari, procesijski križ, te stropne slike G. Corera. Zvonik je sagrađen odvojeno od crkve u XIX. st. Neposredno uz naselje je i kapela Sv. Antuna Opata, podignuta 1894. na mjestu starije građevine, od koje je ostao samo glag. natpis s god. 1463. i imenom već spomenutoga majstora Benka.

LIT.: B. Fučić, *Glagoljski natpisi*, Zagreb 1982. — M. Peršić, *Sakralni objekti Bužetine i njihova oprema*, *Buzetski zbornik*, 1986, 10. — K. Horvat-Levaj, *Gradovi-utvrde sjeveroistočne Istre*, ibid.

K. H. L.

VRHOVAC, selo *SZ* od Karlovca. Dvorac Plepelić, ranobaroknoga tipa, bio je u posjedu Fodrozyja. Na položaju Ješko stoji župna crkva *Sv. Kuzme*

i *Damjana*, pregrađena 1756 (poligonalno svetište, zvonik se izdiže iz gl. pročelja pred kojim je zatvoreno predvorje). U crkvi su oltari, propovjedaonica, orgulje i kipovi iz XVII—XIX. st.

LIT.: A. Horvat, *Presjek razvoja umjetnosti u karlovačkom Pokuplju*, *Zbornik Gradskega muzeja Karlovac*, Karlovac 1964.

A. Ht.

VRHOVAC, Maksimilijan, biskup i mecena (Karlovac, 23. XI. 1752 — Zagreb, 16. XII. 1827). Diplomirao filozofiju u Beču i teologiju (s doktoratom) u Bologni 1774; zagrebački biskup od 1788. Radio je na unapređenju jedinstvenoga hrvatskog jezika i pravopisa i osnovao u Zagrebu (1794) tiskaru. Na biskupskome zemljištu zasnovao je 1787. park u francuskome stilu (1794. otvoren za javnost), prozvan po njemu *Maksimir*, a u Vlaškoj ulici biskupov vrt; danas još stoji vrtlarova kućica (1790) uz koju su nekada bili staklenici (rad J. Reymunda). Kao mecena pomagao je gradnju prve javne bolnice u Zagrebu na uglu Harmice i Illice (1796—1804), sagradio je sirotište u Vlaškoj ul. (1820—27), dao da se ukrase i opreme crkve u Lepoglavi, Gradecu, Odri i Stubičkome Golubovcu (I. Gigl); adaptirao dvorac u Golubovcu (1806). Gradnjom Maksimilijanove kupelji 1811. započeo uređenje Stubičkih toplica (K. H. Vesteburg tu radi klasicističku kapelu 1814. i neogotički kupališni paviljon Dijaninu kupelj). Osnovao dioničko društvo te svojim zalaganjem omogućio gradnju Lujzinske ceste Zagreb—Rijeka (1803—09). Dopisivao se s mnogim hrv. i slav. kulturnim djelatnicima svojega doba, od kojih je nekima bio mecena. Skupio je bogatu slavensku biblioteku, a svojom donacijom od nekoliko tisuća knjiga tadašnjoj Akademiji jedan je od osnivača sadašnje Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. U rukopisu je ostavio dio svojega *Diariuma* (u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu).

BIBL.: *Dnevnik* (1801—1809), I, Zagreb 1987.

LIT.: V. Deželić, *Maksimilijan Vrhovac*, Zagreb 1904. — G. Szabo, *Maksimilijan Vrhovac*, Vijenac, 1928, 4. — L. Dobronić, *Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba*, Zagreb 1971. — *Ista*, *Dvorac Golubovec*, Zagreb 1972. — D. Baričević, *Ivan Martin Gigl, »stukador« zagrebačkog biskupa Maksimilijana Vrhovca*, *Radovi Arhiva JAZU*, 1973, 2. — D. Pavličević, *Maksimilijan Vrhovac (1752—1827)*, *Kaj*, 1979, 4. — O. Maruševski i S. Jurković, *Maksimir*, Zagreb 1992.

R. He.

VRHOVŠČAK, selo kraj Samobora. Kasnogotička kapela Sv. Vida ima poligonalno svetište; pred gl. pročeljem bočno je smješten zvonik i prigraden trijem. U kapeli su zidne slike (*Veronikin rubac* s grafitima od 1580), barokni glavni oltar iz 1757. i bočni iz 1758.

VRKLJAN, Zlatan, slikar (Zagreb, 17. II. 1955). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1979 (Š. Perić). Bio je suradnik Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reisera 1979—81. God. 1987—93. predaje na Akademiji

u Zagrebu. U početku svojega rada blizak je poetičnosti P. Kleea i metafizičkim bjelinama G. Stupice (*Neboder*, 1978; *Dva broda ili u slavu Kleea*, 1980). Istodobno radi skulpture minimalističkih oblika i suptilne polikromije (*Kade*, 1980). Slijedi ciklus narativnih kompozicija s motivima iz ant. mitologije i kršč. predaje (*Kain i Abel*, 1981; *Heraklo i Amazonke*, 1984; *Suzana i starci*, 1986). U tome razdoblju učvršćuje kompoziciju, sažimlje paletu i gradi prostor na cézanovski način (*Kupačice*, 1985). Snažniji ekspresionistički zamah vidljiv je na velikoj slici *Misa za Tarkovskog* (1987). Postmodernistički duh osjeća se poglavito u ironiji, kojom promatra svijet i samoga sebe (*Đidator*, 1986). Naslikao je niz slika u kojima prevladavaju geometrijski oblici, dok u crnim slikama njegov izraz postaje jezgrovitiji i dramatičniji (*Miting*, 1989; *Maska*, 1989; *Crni anđeo*, 1990). Na slikama iz posljednjega razdoblja slika samo *Motive* znalačkom modelacijom i kromatski slobodno. Izdao je grafičke mape *Catalepton*, 1987 (s pjesnikom A. Čavićem) i *Ljubavni zoo*, 1996 (s G. Mascionijem). — Samostalno je izlagao u Zagrebu, Varaždinu, Ljubljani, Velikoj Gorici, Dubrovniku, Slavonskome Brodu, Splitu, Umagu, Parizu, Trstu i Poreču.

LIT.: *I. Zidić*, Igre i prisjećanja (katalog), Zagreb 1980. — *M. Šolman*, Zlatan Vrkljan (katalog), Zagreb 1984. — *G. Quien*, Slikari blage ironije (katalog), Zagreb 1984. — *T. Maroević*, Niti mita (katalog), Split 1985. — *Z. Rus*, Zlatan Vrkljan, u katalogu: Postojanost figurativnog 1945–1985, Zagreb 1987. — *V. Maleković*, Zlatan Vrkljan (katalog), Zagreb 1987. — *J. Depolo*, Zlatan Vrkljan, Zagreb 1988. — *Lj. Domić*, Geofigurazione (katalog), Muggia 1989. — *V. Maleković*, Zlatan Vrkljan: Crne slike (katalog), Zagreb 1990. — *T. Maroević*, Moto-Motivi Zlatana Vrklijana (katalog), Zagreb 1992. — Ž. Sa. i K. Ma.

VRKLJAN, Zvonimir, arhitekt (Vukovar, 26. VII. 1902). Diplomirao 1924. na Tehničkome fakultetu u Zagrebu, gdje je profesor od 1926. do umirovljenja 1972. Dopisni član HAZU od 1988. God. 1926–29. djeluje kao projektant u arhitektonskome birou Ignaca Fišera, na projektiranju i izvedbi stambenih i trgovačkih dvokatnica Aleksandar–Domac u Dežmanovu prolazu, 1929–31, stambene i trgovačke kuće Arko–Herzog na Dolcu. Od 1931. djeluje samostalno kao ovlaštenu arhitekt. — Među mnogobrojnim Vrklijanovim projektima izvedenima između dva rata osobito se ističu: zgrada Prvostolnoga kaptola, Pod zidom 5; stambena i trgovačka kuća Općinskoga mirovinskog zavoda, Bauerova ul. 12–14 (1938); stambena i trgovačka kuća Crnić, Bauerova ul. 21 (1942); kuća Mirovinskoga fonda privatnih namještenika, Kvaternikov trg 12 (1941) — sve u Zagrebu. Osim stambenih kuća projektira i realizira zgrade javne namjene: Trgovačku akademiju i Žensku stručnu školu, Trg Petra Krešimira IV (1931–35), Žensku gimnaziju sestara milosrdnica, Savska cesta 77 (1937), dogradnju franjevačke crkve na postojećoj kripti J. Plečnika u Zvonimirovoj ul. (1940–71) — sve u Zagrebu. Vrklijanovo najopsežnije djelo je sklop zgrada Veterinarskoga fakulteta u Zagrebu (1935–59), kojim je ostvario paradigmu suvremene znanstveno-obrazovne ustanove. Kompleks je potpuno dovršen 1962. Nakon II. svj. r. projektira i izvodi: stambenu četverokatnicu, Iblorov trg 5 (1948), stambeno naselje Elektrozapad, Jordanovac (1947), Jezuitsku školu i internat, Fratrovac (1970) — sve u Zagrebu te nadogradnju stare sudske zgrade, Dom kulture i školsku zgradu u Kutini (1953–60). Nakon 1965. s M. Kauzlarićem i S. Sekulić surađuje na projektiranju i izvedbi Arheološkoga muzeja u Zadru i Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu. — Sudjeluje s B. Auerom na natječajima za Radničke ustanove u Zagrebu (1932), palaču Gradskih poduzeća u Zagrebu (1932), Okružni ured za osiguranje radnika u Osijeku (I. nagrada, 1935), Sokolski dom u Sarajevu (1935), Hrvatski dom na Sušaku (1935), te sa Z. i S. Dumengijem za Željezničarsku bolnicu na Jordanovcu u Zagrebu (1938), palaču »Albanija« u Beogradu (1938), Trgovačku akademiju u Splitu (1939), Sudsku palaču u Splitu (1939), Željezničarsku bolnicu u Beogradu (1940). — Vrkljan se kao vrsni pedagog posebno posvetio arhit. obrazovanju na zagrebačkom fakultetu.

BIBL.: *Izgradnja Veterinarskog fakulteta*, Alma Mater Croatica, 1938, 10; *Tehnička visoka škola 1919–1926*, Pedesetogodišnjica tehničkih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1969; *Uz 100-godišnjicu prvog tehničkog rječnika*, Građevinar, 1981, 8; *Osamdeseta godišnjica osnutka Kluba arhitekata*, ČIP, 1986, 6; *Iz povijesti zagrebačke tehnike*, Arhitektura, 1987, 200–203; *Sjećanja*, Zagreb 1995.

LIT.: *T. Premierl*, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1989. — *A. Laslo*, Zagrebačka arhitektura tridesetih, Arhitektura, 1987, 200–203; *Arhitekti članovi JAZU*, Rad HAZU, 1991, 437. — *F. Vukić*, Zvonimir Vrkljan — arhitektonski standard moderne epohe, ČIP, 1993, 7–12. — F. Vu.

VRKLJAN-KRIŽIĆ, Nada, povjesničarka umjetnosti (Beograd, 8. I. 1940). Diplomirala na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1970. Radila u Regionalnome zavodu za zaštitu spomenika kulture, 1981–94, kustosica

ZVONIMIR VRKLJAN, Trgovačka akademija i Ženska stručna škola u Zagrebu (sada Ministarstvo obrane Republike Hrvatske)

Galerije primitivne umjetnosti u Zagrebu. Piše o problemima muzeja i galerija te kritike i predgovore u katalogima (Nives Kavurić-Kurtović, Mijo Kovačić, Ivan Lacković Croatia, Vangel Naumovski, Matija Skurjeni, Karl Sirovy). Autorica izložaba »Naivna umjetnost SR Hrvatske« održane u Australiji (1984) i Švedskoj (1985) te »Naivno slikarstvo Jugoslavije« u Kini i Japanu (1986).

BIBL.: *Karl Sirovy*, Zagreb 1993.

R.

VRLIĆ, Anton, slikar (Split, 5. VI. 1957). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1982 (R. Goldoni). Osebnim kolorizmom i neobičnim asocijativnim lik. oblicima slika na tragu apstraktnog ekspresionizma (*Lovac na ptice*, 1989; *Otklon udesno*, 1992). Objavio grafičke mape *Tragovi Alke*, 1988, s F. Vukićem; *La Boca*, 1989, s D. Grubićem; *Magmatična mjesta*, 1992, s pjesmama I. Rogića-Nehajeva. Izveo sliku-objekt *Radosna vijest*, 1983, u crkvi Gospe Sinjske i mozaik *Adam*, 1989, oboje u Sinju. — Samostalno izlagao u Zagrebu, Splitu, Sinju, Dubrovniku, Trogiru, Novoj Gradiški i Velikoj Gorici.

LIT.: *D. Grubić*, Anton Vrljić (katalog), Zagreb 1989. — *Lj. Domić*, Anton Vrljić (katalog), Velika Gorica 1990. — *S. Špoljarić*, Anton Vrljić — Nesputane mrlje (katalog), Zagreb 1991. — *R. Vuković*, Vrljić (katalog), Zagreb 1992. — K. Ma.

VRLIKA, naselje uz cestu Sinj–Knin. Na brdu *Kozjaku*, iznad naselja, nalazi se zidinama opasano prapov. naselje s nalazima keramike. U nekim vrličkim zgradama nalaze se uzidani reljefi rustične izvedbe, među kojima se posebno ističe jedan s likom Libera. Iz Vrlike potječe urešena ostrogotska srebrna fibula s pozlatom. Na položaju *Zduš* otkriveno je veliko ranosrednjovj. groblje (VII–IX. st.) s bogatim grobnim priložima (kera-

VRLIKA, kadionica, sred. VIII. st. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

